

Actes de les Jornades d'Estudi sobre Llorenç Riber (2011): Barcelona. Consell Insular de Mallorca / Publicacions de l'Abadia de Montserrat (2011), 141p.

L'any 2008 va ser especialment fructuós per a la cultura i la literatura de la Mallorca del segle xx. L'actitud compromesa de l'equip de govern del Departament de Cultura i Patrimoni Històric del Consell Insular d'aquell moment va propiciar les celebracions de diverses efemèrides que van cristal·litzar en forma de jornades d'estudi. Les primeres dedicades a Maria Antònia Salvà, celebrades entre Palma i Lluçmajor (2-5 abril), de les quals en va sortir el llibre *Escriure sense context* (2009), a cura de Lluïsa Julià. Les terceres van ser dedicades a un intel·lectual tan prolífic i versàtil com inquietant en alguns moments de la seva trajectòria, Joan Estelrich, celebrades entre Palma i Felanitx (17, 18 i 24 d'octubre), que compten també amb el volum *Actes de les jornades d'estudi Joan Estelrich* (2010). I les segones, però les darreres en prendre forma de llibre, són les Jornades d'estudi sobre Llorenç Riber, celebrades entre Binissalem i Campanet (11 i 13 d'octubre). Les tres publicacions han estat ben acollides per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat amb el corresponent ajut de les institucions públiques implicades. El resultat de l'any de celebracions i record de les figures esmentades ha estat, doncs, un degoteig constant de publicacions ja que, sobretot en els casos de Salvà i Riber, a banda de les actes de les jornades l'efemèride va donar lloc a altres publicacions diverses sobre el tema. L'esforç de tot plegat és més que considerable, sobretot tenint en compte que l'organització no era a càrrec de cap universitat sinó d'una institució de govern que va permetre l'encontre entre investigadors de diversos territoris, i que també va promocionar actes paral·lels oberts al públic per fer visibles aquestes jornades d'estudi en forma d'itineraris literaris o recitals poètics.

El volum d'*Actes de les jornades d'Estudi sobre Llorenç Riber* és el més magre de tots, però també ho van ser les jornades dedicades a l'escriptor de Campanet, simplement perquè van comptar amb menys participació per part dels estudiosos. De fet, Riber és un dels autors mallorquins amb menys èxit entre els investigadors catalans, només ha aconseguit despertar interès entre els estudiosos mallorquins. L'edició que va fer La Magrana l'any 2007 de *La minyonia d'un infant orat*, prologada pel mateix Damià Pons, i l'èxit que va despertar la seva relectura entre els crítics del país podia fer pensar que havia arribat el moment de revisitar un clàssic com Riber, però una flor no fa estiu, i com deia Ponç Puigdevall al final de la seva ressenya: «(...) no s'acaba d'entendre per què els lectors prescindeixen d'aquesta joia impagable de la literatura catalana.»

Les Jornades, doncs, van comptar amb només quatre ponències a càrrec de quatre professors de la Universitat de les Illes Balears: Joan Alegret, Maria del Carme Bosch, Pere Rosselló i Damià Pons. El llibre d'actes no recull les quatre ponències, hi manca la de Damià Pons sobre l'obra periodística de Riber. Per tant, a les ponències de Joan Alegret sobre l'obra poètica de Riber, la de Maria del Carme Bosch sobre la tasca de traductor i la de Pere Rosselló sobre l'obra narrativa s'han afegit alguns materials complementaris per tal de configurar el volum.

Joan Alegret aporta un rigorós estudi poètic, sobretot en l'aspecte formal i mètric, de la poesia de Ribera amb el títol *Els tres poemaris de Llorenç Ribera* [p. 35-58]. Alegret repassa un per un els poemaris del poeta de Campanet, ressegueix l'evolució de la poesia riberiana amb minuciositat, destaca la construcció dels versos des d'un punt de vista formal, la utilització de materials provinents de la saba popular i les influències clàssiques del poeta. També s'atura Alegret a analitzar el tractament del paisatge en la poesia de Ribera, i malgrat no fa un gran desplegament quant al context històric i poètic coetani de Ribera queda palesa, una vegada més, que és el poeta mallorquí més proper als inicis de l'estètica noucentista per molt que tingui, evidentment, punts de contacte amb els seus companys de l'Escola Mallorquina.

A *Mn. Llorenç Ribera traductor* [p. 59-74] Maria del Carme Bosch analitza l'extensa producció de Ribera en aquesta disciplina, eina bàsica per al seu *modus vivendi* i que ha passat, com ens explica Bosch, per èpoques de més o menys acceptació i reconeixement com a conseqüència de la peculiaritat de les traduccions riberianes. Si bé des d'un punt de vista actual les traduccions clàssiques de Ribera demostren una important tendència a la recreació de collita pròpia i una manca de fidelitat als originals que no pot ser acceptada per certs sectors més teòrics de l'art de traducció, Bosch posa de manifest en el seu seriós repàs del corpus de les traduccions de Ribera que també cal atorgar-li els valors que es mereix. D'una banda perquè van omplir un buit important en la cultura del país en moments mancats d'edicions dels clàssics en la llengua pròpia, però també pel valor poètic que hi afegeix i el preciosisme lingüístic que acompanya sempre el treball de Ribera.

Pere Rosselló s'acosta al Ribera més conegut i també el preferit per públic i crítica, el narrador. *L'obra narrativa de Llorenç Ribera* [p. 75-89] fa una incursió ràpida en el volum de proses *Els camins del paradís perdut* (1920), per focalitzar l'atenció sobre la que es considera la gran obra sense palliatius de Llorenç Ribera: *La minyonía d'un infant orat* (1935). De la primera li interessa destacar el material fantàstic provinent de les llegendes populars, tal vegada per ressaltar encara més el contrast de la procedència d'un material realista que serveix a Ribera per bastir un món idealitzat que encara avui és capaç de delectar grans lectors, així ho demostra Xavier Pla en la ressenya embadalida que va fer a la reedició de l'obra del 2007. Rosselló fa una anàlisi minuciosa de l'obra, la procedència dels escrits, la seva contextualització i la comparació amb altres llibres de memòries d'escriptors coetanis, les tècniques narratives i l'estructura del text, el canvi en el tractament de la ruralia mallorquina respecte d'antecessors com Salvador Galmés, per acabar destacant que Ribera es va avançar amb la seva obra a la importància que adquiriria amb el temps l'anomenada literatura del jo. Les peces de caràcter autobiogràfic d'autors mallorquins contemporanis seus (Guillem Colom, Salvà, Moll) són totes més tardanes i, en general, malgrat la importància documental del conjunt d'aquestes obres no tenen el valor literari i la mestria narrativa que impregna *La minyonía* de Ribera.

Dels tres articles ressenyats destaca la manca absoluta de referències bibliogràfiques d'Alegret i Rosselló enfront del text perfectament anotat de Maria del Carme Bosch.

Completen el volum sobre Ribera altres aportacions no presents en les Jornades d'Estudi com la de Damià Ferrà-Ponç, *La família de Llorenç Ribera* [p. 9-33], un exercici encomiasta sobre l'ascendència familiar de Ribera que es remunta al segle XVI per escatir els orígens del llinatge i la seva procedència i establiment a la vila de Campanet. Destaca especialment l'esforç de recerca arxivística d'aquesta interessant aportació, d'altra banda difícil de llegir per als neòfits en genealogia. Caterina Valriu dedica la seva atenció a la creació literària del mite de Jaume I en l'article *Jaume I el Conqueridor a través de l'obra de Llorenç Ribera* [p. 93-101]. La fascinació que tenien els escriptors de l'Escola Mallorquina per la figura de Jaume I és fruit evident del seu convenciment i adhesió a la causa comuna dels catalans, i Llorenç Ribera hi fa també la seva aportació en forma de sermó o amb alguns poemes dedicats a la figura del conqueridor. Valriu analitza l'aportació de Ribera, en alguns casos simplement anecdòtica, en d'altres més significativa i contribuint a consolidar la imatge mítica i llegendària del rei de tots els catalans.

Destaquen les dues aportacions de Damià Pons, el gran coneixedor de la figura de Llorenç Ribera, al qual ha dedicat nombrosos estudis. La primera, *Biocronologia de Llorenç Ribera i Campins* [p. 103-127] és fruit justament d'aquest coneixement sobre l'autor i el material d'investigació aplegat al llarg dels anys. Una cronologia d'utilitat innegable i de consulta obligada a partir d'ara per als estudiosos de la fi-

gura de Ribera. La segona, que sí que va ser present a les Jornades d'Estudi, encara que no en forma de ponència, és un *Itinerari literari pels espais campaneters viscuts i escrits per Llorenç Ribera* [p. 129-140], i constitueix una ruta literària pels indrets viscuts i literaturitzats per Ribera al seu Campanet natal. Acompanyen la ruta un plànol i els textos literaris del mateix Ribera, la qual cosa permet la ruta autoguiada per a qualsevol lector curiós que tingui ganes d'internar-se en el món i la literatura de l'escriptor de Campanet afegint un valor cultural a la visita turística.

En el seu conjunt el volum fa noves aportacions a l'obra d'un autor que no compta amb una extensa bibliografia i que dona una visió de conjunt de l'obra de Ribera. Però el que es posa de manifest a través de la lectura del volum és que Ribera, abans que qualsevol altra cosa, era un poeta que tenia una gran facilitat per versificar i poetitzar, ja fos traduïnt o des de les seves proses preciosistes. La petjada del poeta i el seu gust per la llengua és present en tota la seva obra com un valor afegit per a la lectura encara vivent, com a mínim d'una part de la seva prosa.

Isabel GRAÑA

Referències

PLA, Xavier (2007): «Memòries. El petit príncep», *Avui cultura*, 27.ix.2007. Barcelona, p.12.
 PUIGDEVALL, Ponç (2007): «Cap a la ciutat dels llibres», *Quadern El País*, 25.x.2007), p. 4.

AGUILÓ, Cosme (2011): *La toponímia de la costa d'Artà*. Palma de Mallorca: Edicions Documenta Balear, 402 p.

La trajectòria investigadora en onomàstica de les Illes Balears per part del Dr. Cosme Aguiló (Santanyí, 1950), membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans des del 2006 i col·laborador del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la Universitat de les Illes Balears, és ben extensa i coneguda gràcies a títols fonamentals sobre aquesta disciplina com són els de *La toponímia marina de Felanitx, Santanyí i Ses Salines (Mallorca)* (1980), *Topografia submarina i talassonímia en el Migjorn de Mallorca* (1981), *Mapa Toponímic de l'illa de Cabrera* (1980), *Mapa Toponímic de sa Dragonera* (1982), *La toponímia de la costa de Llucmajor* (1996), *La toponímia de Menorca a les obres de Ramon Rosselló Vaquer* (2001), *Toponímia i etimologia* (2002) i *La toponímia de Santanyí i ses Salines* (2007). A tots aquests títols, cal afegir el treball que ressenyem, referit a la costa d'Artà, i que és el darrer que, sobre onomàstica, fins al moment ha publicat aquest investigador. *La toponímia de la costa d'Artà* és una investigació que consta de l'estudi i situació geogràfica en fonts cartogràfiques de 304 topònims i 466 unitats toponímiques amb les variants incloses, la qual cosa equival a uns 13 topònims per quilòmetre lineal de la costa del litoral del municipi d'Artà, a l'illa de Mallorca.

La ribera d'Artà té en sentit lineal 28 quilòmetres en els quals podem destacar tres trams prou diferenciats entre si: el primer, amb uns 11 quilòmetres de longitud, és força allargat i planer entre el Torrent de na Borges i la Cala de na Picarandau; el segon, amb uns 6 quilòmetres de recorregut, comprèn la cala esmentada fins a l'Arenaleit d'Albarca; el tercer, des d'aquella platja fins a la partió de Capdepera, amb poc més de 4 quilòmetres. Com diu el propi autor, tot aquest territori lineal ha estat recorregut diverses vegades en barca i moltes vegades a peu amb la finalitat de recollir els noms vius d'aquest litoral mallorquí: cingles alterosos, penya-segats esglaiadors, goles de coves fosquíssimes, torms estàtics, platges encantades, sangloteig de fonts, torrents suspesos i saragalls encaixats, riberes solitàries, escaletes marines...; en definitiva, aplegar de viva veu tots els possibles noms de lloc de la vorera de mar artanenca amb les seves variants, identificar-les i descriure'n els referents, situar-los cartogràficament —cal que destaquem els onze mapes on queda situada tota la toponímia— i intentar esbrinar-ne les etimologies i les motivacions (p. 25).